

tike. Ta bacil je namreč tisto nesrečno zlo, ki je inficiral vrste drž. nameščencev in ki je v prvi vrsti kriv, da je naš današnji položaj tako silno obupen.

Nič ni bolj klavrnega in žalostnega na svetu, nego je inteligenten človek — državnik, ki je postal trepetajoč suženj političnih mogotcev, ki je zaslepljen tako zelo, da ne razločuje več med moralnim in nemoralnim, ki v svoji fanatični strasti pozablja na človeško dostojanstvo, se poniža do ostudnih denunciacij in pade slednjič tako daleč, da mu ne zadrhti noben človeški žarek več v duši, kadar ubija eksistence svojih tovarišev in življenja njihovih rodbin. **En odstotek takih drž. nameščencev pritira na kant ugled vsega stanu.**

Da pa bomo mogli drž. nameščenci izlečiti rane, iz katerih krvavimo danes, je potrebno, da se združujejo po svojih strokah v krepka in neodvisna združenja, kjer naj bi se reševala specialne težnje in zadeve drž. nameščencev dotične stroke. **Vsa strokovna združenja pa naj bi se spojila v mogočno Zvezo strokovnih organizacij vseh drž. nameščencev, kjer naj bi se reševale skupne zadeve in ki naj bi bila kulminacija moralnih sil celokupnega našega stanu.** Edino ta sistem organiziranja zamore biti odrešen za drž. nameščence.

Trnjeva pot slovenskega učiteljstva pred vojno — komu ni znana?

Po svojem posebnem in delikatnem značaju je učiteljska stroka izpostavljena kakor nobena druga osobiti pažnji javnosti, zlasti politični.

Kulturni pojavi v narodu so s političnim gibanjem tako nerazdružljivi, da se interesni sferi obeh često docela krijeta in medsebojno dopolnjujeta. In ako se razvijajo narodne sile nemoteno v normalnem teku in po naravni poti, potem najde kulturna linija vedno svoj aдекватni izraz v politični liniji naroda.

Zato ni čudno, če si prizadeva vsaka politična smer osvojiti v prvi vrsti vse faktorje, ki so merodajni za kulturno življenje naroda. Izrazita, nova politična smer, ki hoče nagloma preobraziti obstoječi družabni red, se nasloni predvsem na kulturo; in ako ta v svoji strukturi ni zmožna, da bi mogla tvoriti temelj novega reda, si ustvari nova politična smer tudi novo kulturo, ki tvori idejno zvezo z njeno smerjo.

To nas uče zlasti nazorno francoska, še bolj pa ruska revolucija, ki je vpregla v svojo politično ideologijo kulturne ustanove in pokrete vseh vrst: od šole, gledišča, literature, glasbe in upodablajoče umetnosti, pa do filma. In vsi ljudje, ki vstvarjajo na novem liku ruske kulture, morajo stati v službi vladajoče politične ideologije, ali pa jim je javno umetniško ustvarjanje onemogočeno.

Slovensko učiteljstvo je stalo do preobrata med dvema glavnima političnima silama, kakor med mlinskimi kamni.

Ta pozicija slovenskega učitelja je našla s svojim tedanjim političnim miljejem vred interpretira celo v slovenski literaturi, v »Hlapcih«, ki jih je napisal Ivan Cankar, ta najčistejši sin slovenskega naroda in bičar vsega, kar je bilo bolnega v slovenskem javnem življenju. In v tej poziciji, v tem miljeju je zalotila slovensko učiteljstvo nova doba, ki je nastala z ujedinjenjem južnih Slovanov v eno državo. In kakor je našla nova doba ves slovenski narod politično nepripravljen, vsled česar je šla slovenska politika svojo staro smer naprej tudi v novi dobi in hodi v tej smeri, ki se prav nič ne razlikuje od one neslavne, pritlikave politične borbe pred dvajsetimi leti, še danes, tako je

hodilo tudi učiteljstvo v svoji organizaciji še vedno ista pota, kakor jih je hodilo v dobi, ko je pisal Cankar »Hlapce«.

Goli slučaj je nanasel, da je novi uradni zakon oziroma prevedba zalotila učiteljstvo in njegovo organizacijo v okolnostih, ki so imele za posledico, da je učiteljstvo pri prevedbi doseglo prav lepe uspehe. Toda to se je po drugi strani maščevalo nad učiteljstvom s tem, da so divjale nad tem stanom pobesnele politične persekucije, kadarkoli se je menjal vladni režim. Učiteljske organizacije, ki so bile opredeljene in ki so se naslanjale na program političnih strank, so te persekucije, če ne že naravnost, pa vsaj prikrito podpirale na način, ki bi ga ne mogla zagovarjati nobena strokovna organizacija. Učiteljstvo je molčalo, dokler ni nenadoma v celoti kot stan občutilo ali vsaj slutilo, da plačuje račune nestanovske in nestrokovne politike v svojih organizacijah učiteljstvo samo; danes pripadniki ene, jutri pripadniki druge politične smeri, kar je resno ogrožalo najvitalnejše interese celokupnega stanu. To je rodilo med članstvom UJU odpor proti vodstvu organizacije in njegovemu postopanju. To nezadovoljstvo pa je dalo povod, da se je pričelo v okrajnih učiteljskih društvih na deželi novo gibanje, ki je stremelo za tem, da se učiteljska organizacija emancipira in otrese vseh političnih vplivov ter da se nadomesti strankarska politika v organizaciji s čisto profesionalno politiko. Sad tega zdravega gibanja je bila takozvana deklaracija, za katero je dalo iniciativo učiteljstvo mežiškega okraja.

S to deklaracijo, za katero se je vodila v učiteljski organizaciji med pristaži stare in nove smeri, med antideklaraši in deklarasi ljuta borba, je stopilo slovensko učiteljstvo na novo pot. Tradicije, ki so bile programatične v učiteljski organizaciji izza dobe Cankarjevih »Hlapcev«, so bile zlomljene na letošnji celjski skupščini UJU, ko se je izrekla ogromna večina slovenskega učiteljstva za deklaracijo, ki je dobila tekem večmesečne borbe izčiščeno stilizacijo.

S tem dnem in s tem faktom pa je stopila učiteljska organizacija v naše vrste strokovnih organizacij ostalih drž. nameščencev. S tem ni pridobila samo učiteljska organizacija, temveč tudi naša in sploh vse organizacije drž. nameščencev. Naše vrste so se s tem okrepile številčno in kar je še večjega pomena, pridobile so kvalitativno. Sveža moralna moč učiteljske organizacije bo brezdvomno blagodejno vplivala na vse organizacije drž. nameščencev in na naše javno življenje sploh.

Učiteljski kongres, ki se je vršil ta mesec v Beogradu sicer ni še docela razčistil vprašanja o profesionalni politiki za vse organizacije učiteljskega stanu v naši državi, toda uverjeni smo, da bo nova smer ljubljanskega poverjenstva osvojila tudi učiteljstvo v ostalih pokrajnih naših državah.

Strokovne organizacije drž. nameščencev so dolžne podpirati učiteljstvo na njegovih novih potih v lastnem interesu, v interesu celokupnega stanu drž. nameščencev, v interesu vsega duševnega delavstva naše države, v interesu zatiranih intelektualnih plasti naroda, ki so bile še vsekdar pionir na kulturni zgradbi vsakega naroda.

Mi pozdravljamo učiteljstvo na novi poti, ker je ta njegova nova pot tudi naša pot in ker so njegovi cilji tudi naši cilji. Želimo iskreno, da bi se na tej poti ne ločili nikdar več.

»Poštni Glasnik«, stanovsko in strokovno glasilo Zveze poštinskih organizacij za Slovenijo v Ljubljani, št. 17, z dne 1. sept. 1926.

Škandalozne razmere na državnih šolah v Prekmurju.

Res žalostne so razmere na državnih šolah v Prekmurju.

Znano je, da so dobivale državne osnovne šole tako male kredite, da se ni moglo s temi izhajati, in so jih morali šolski upravitelji zalagati s svojim denarjem in dr.

Z bužetnim letom 1926/27 so se razmere še poslabšale, krediti se izplačujejo četrtletno in se morajo v istem času porabiti, v nasprotnem slučaju zapadejo. Prekoračiti svote, ni dopustno oziroma, ako se jo prekorači, mora šol. upravitelj plačati sam račune.

Kako velike so četrtletne postavke za enorazrednico za stvarne šolske in pisarniške potrebščine: 40 Din (beri štirideset dinarjev), šolarska in učiteljska knjižnica

40 Din, čiščenje uradnih prostorov, t. j. pometanje razreda, ribanje, metle, milo, dimnikar, snaženje greznic 40 Din, učita 40 Din, kurjava in razsvetljava 600 Din. Za dvorazrednico so iste postavke po 60 Din oziroma 900 Din. Koliko se da za ta denar nabaviti lahko izračuna vsakdo sam.

Nahajamo se pred začetkom šol. leta in vse državne šole so brez uradnih knjig in spisov, ker za 40 Din oziroma 60 Din se ne dobi niti razredniških knjig za 1 razred. Razsajala je po Prekmurju epidemija, niti ena šola se ni mogla pobeliti ali vsaj poribati, ker ni kreditov.

Sredi zime se bodo šole zaprle, ker ne bo drv. Opozarjamo vse merodajne činitelje, da ukrenejo vse potrebno, da se nedostaki popravijo.

Nezaslišana krivica učiteljem, potrjenim k vojakom.

Čakal in pričakoval sem, da izpregovori kak drug tovariš besedo o krivici, ki se godi onim mladim učiteljem, ki so dopolnili 21. leto starosti ter bili potrjeni k vojakom. Dovoljujem si namesto prizadetih izpregovoriti par besedi z namenom, da izprevidimo krivico, ki se jim godi kot posledica izvajanja določil čl. 4. točke 5. in čl. 133. točke 10. činov. zakona.

Člen 4. točka 5. pravi: »Drž. uslužbenec ne more postati, kdor je dovršil 21. leto starosti, pa še ni odslužil svojega roka pri vojski ali ni vojaške službe oproščen.« Slično veli člen 133. točka 10., namreč: »Po zakonu samem prestane služba, če dovrši uslužbenec 21. leto starosti, ako po odredbah vojaškega zakona ni odslužil svojega roka ali ni oproščen vojaške službe.«

Že tri leta obstoja činovniški zakon, a šele letos, tretje leto, so iztaknili te krute točke zakona, komaj letos naj bi se izvajale, poprej nepojmovane ali so bile spregledane posledice teh določil. Po odloku velikega župana mariborske oblasti P. br. 4710/1-26 z dne 3. 8. 1926 so morali šolski upravitelji pod osebno odgovornostjo pravočasno prijaviti take slučaje, torej prijaviti učitelje, ki so dovršili 21. leto starosti, pa še niso odslužili po odredbah voj. zakona svojega roka ali niso oproščeni vojaške službe. Take učitelje je pozvati, da iz navedenega vzroka takoj podajo ostavko na drž. službo, ker jim sicer po čl. 133. točka 10 prestane služba.

Po čl. 12. čin. zakona mora vsakdo, kdor vstopi v drž. službo, tozadevni prošnji priložiti potrdilo pristojnega oblastva o ureditvi vojaške obveznosti. Omenjam ta člen, ker prihajajo iz naših učiteljskih ponajveč učitelji, ki v letu mature še ne dopolnijo 21. leta starosti ter v istem letu še ne stopijo v 22. leto starosti. Zato isto leto po čl. 9. zakona o ustroju vojske in mornarice v mirnem času še niso vojaški obvezniki ter po čl. 5. pravila o rekrutovanju niso v istem letu še podvrženi rekrutovanju. Vse to pa ima za posledico, da bodo mladi tovariši učiteljevali eno ali več let, kakor bodo pač že pri prvem ali šele pri naknadnih naborih morda potrjeni k vojakom ter jim bo zato prej ali slej prestala drž. služba. Čuden pojem: ko si potrjen k vojakom in postaneš aktivni državni brambovec, te v priznanje tvoje vojaške sposobnosti, z istočasno ločitvijo od manj ali več ugodnega civilnega življenja in vsaj v pričetku manj ugodnim vojaškim življenjem — degradirajo s prestanjem drž. službe. Ali si kot vojak morda v kaki drugi kot državni službi? A najhujše zlo: Dopolnil si 21. leto starosti ter bil potrjen k vojakom; v trenutku izreka »sposoben« si po dobesednem tolmačenju navedenih določil prenehal biti drž.

uslužbenec. Kdaj boš vpoklican, to določil šele komanda vojnega okruža, morda 1. novembra istega, morda šele drugega leta. Lahko se ti dogodi, da si več mesecev, morda nad 1 leto brez službe in plače. Na tak način nastaja nova vrsta »učiteljev na razpoložnjem brez plače. Šola izgubi učitelje in preden se »od Poncija do Pilata« izvrši imenovanje nove učne osebe, koliko trpi s tem šolski pouk. Ubogi, na cesto vržen učitelj, pa sme le od daleč gledati šolo, je brez dela, pa tudi brez plače in morda celo brez stanovanja. Ljudstvo vse to opazuje in sodi po svoje. Ubogi tak tovariš, zdí se mi, je postal preganjanec države same, države, kateri je in bi rad služil!

Omenim mimogrede, da smatram tolmačenje teh določil po prosvetnem odd. marib. oblasti, namreč, da učitelj, 21 let star in potrjen k vojakom, preneha biti drž. uslužbenec z dnem svoje vojaške potrditve, v smislu navedenih členov čin. zakona popolnoma za pravično, nikakor pa ne za pravično. Utemeljil sem to že poprej. Kriva je pa temu zakonodaja.

Pravilnost tega naziranja je podana v sledečih točkah: 1. Odločilen je časovni moment — dopolnitev 21. leta starosti k vojakom potrjenega učitelja. 2. Odločilno je dejstvo, da takega k vojakom potrjenega učitelja ni več smatrati kot vojaške službe oproščenega, kajti glasom čl. 50. voj. zakona so vojaške službe oproščeni: začasno nesposobni do dovršenega 25. leta starosti, stalno nesposobni in ženske vobče. — Zato pa iz teh dveh točk tim glasneje kriči krutost označenih členov čin. zakona in iz teh dveh točk tudi posnamemo, čemu in kje je treba nastopiti, da dosežemo odpravo te krivice. Doseževa se mi, da zakonodajalci niso mislili tako kruto ozir. niso dogledali nezaslišno krivičnih posledic točnega izvajanja teh določil.

K sklepu: Da čimprej vsaj deloma pridemo v okom novim slučajem izvajanja teh določil naj se izposluje sledeče: Prosvetna oblast naj stopi takoj v stik z vojaško oblastjo, katera izvoli vojaške vpoklice učiteljev določiti v najkrajšem času po rekrutovanju, recimo vsako leto 1. avgusta, do katerega časa je učitelju priznati službo in plačo, za kar bi trebalo seveda tudi odobritve prosv. ministrstva in glavne kontrole. V tem smislu si predstavljam prvi in najkrajši izhod iz tega grozečega položaja mlajšega učiteljstva. V takih in stičnih, naše bitje in živje pretresujočih vprašanjih strnimo naše vrste. Proč z vprašanji in očitki: v katero politično »mavho« spadaš! Od UJU pov. Ljubljana pričakujemo, da v tem vprašanju energično povzdigne svoj glas ter odneha šele ob dosegi uspeha! Mirko Vauda.

Učiteljska Samopomoč.

(Poročal tov. Ivan Kocijančič na obnem zborn dne 18. julija 1926 v Celju.)

(Dalje.)

Pregled članstva. — Posmrtnine.

Statistika nam kaže:

1. januarja 1923 je bilo 508 članov, posmrtnina 1016 Din. 1. januarja 1924 je bilo 574 članov, posmrtnina 1148 Din. 1. januarja 1925 je bilo 746 članov, posmrtnina 1492 Din. 1. januarja 1926 1705 članov, posmrtnina 8525 Din. 18. julija 1926 je bilo 1936 članov, posmrtnina 9680 Din. V vsi dobi se je dvignilo članstvo za 1428 članov, posmrtnina pa za 8664 Din, kar je skoro desetkratni znesek posmrtnine iz leta 1923. Društvena uprava je nakazala posmrtnine takoj, ko je prejela od dedičev za izplačilo potrebne listine, to je sprejemni list in mrljski list. Do danes 18. julija 1926 je bilo 119 smrtnih slučajev. Na posmrtninah so prejeli dediči 209.367 Din.

Umrlj člani.

V pretekli dobi je iztrgala smrt iz naših vrst 37 članov, in sicer v letu 1923. 6 članov: Josip Brgant, Grosuplje, Franc Fabinc, Ljubljana, Vida Skalovnik, Kapele, Anton Miklavčič, Kobarid Emerik Moric, Št. Peter in Andrej Šest, Cerkljica; v letu 1924. 6 članov: Milka Baša, Ptuj, Gabrijel Grilec, Studenec, Jakob Dimnik, Ljubljana, Martin Šalamun, Ptuj, Ivan Cerar, Črnuče in Stjepan Dobričić. Šot; v letu 1925. 13 članov: Kristina Berthold, Plištajn, Karl Gaischeg, Maribor, Ivan Thuma, Prevalje, Marija Feigel, Slov. Bistrica, Jurij Erker, Stara cerkev, Edvard Bohinc, Ljubljana, Fran Stergar, Ljubljana, Mina Kristl, Slov. Bistrica, Ludovika Borštink, Ljubljana, Martin Vodečnik, Maribor, Anton Gselman, Vurberg, Anica Cizej-Brišnik, Orla vas in Janez Stibler, Maribor; v letu 1926. do danes 12 članov: Avgust Tominc, Globoko, Antonija Dedič, Bočna, Ernest Cigoj, Ljubljana, Blaž Tominc, Globoko, Ivan Štukelj, Frankolovo, Ant. Javoršek, Ljubljana, Slava Jakovec, Senovo, Josipina Sivka, Št. Jurij, Ivan Velenič, Ljubljana, Karolina Wudler, Petrovče, Valentina Jurčec-Bučar, Kostanjevica in Antonija Horvat, Ljubljana.

Prosimo Vas, da se v znak počaščenja njih spomina dvignete raz sedežev in jim zakličete: Slava! Vsem preostalim naše iskreno sožalje!

Izključitve (izstopi).

Omeniti mi je še, da je nekaj članov U. S. prav malomarno vršilo svoje društvene dolžnosti. Teh članov niso ganile ne položnice in ne pismeni opomini. Dolžni zneski so bili od dneva do dneva večji. Pri nakazilih posmrtnin je društvo štelu tudi te malomarneže. Končno ni odoboru kazalo drugega, da je slabe plačnike — neplačnike izključil iz društva. Vsem času od ustanovitve v letu 1898. do danes je izstopilo ali bilo izključenih 96 članov.

== Šolski upravitelji in upraviteljice, naročite šolske potrebščine pri Učiteljski tiskarni! ==